

CHAPTER 2

“ความคิดสร้างสรรค์และกระบวนการการออกแบบเชิงนวัตกรรมในการพัฒนาแผนธุรกิจเพื่อสังคม”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แก่นเพชร ศรานนท์

วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

การคิดสร้างสรรค์ช่วยให้เรา**แก้ปัญหาคเดิมด้วยวิธีการใหม่** ช่วยให้เรามองเห็นโอกาสใหม่ ๆ ความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ทำให้ได้สิ่งที่ดีกว่า อีกทั้งยังเพิ่มโอกาสความสำเร็จในการแก้ปัญหาค การคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่พรสวรรค์แต่อยู่ที่การเรียนรู้และการฝึกฝน และเปิดใจกว้างและยอมรับในมุมมอง หรือโลกทัศน์ใหม่ ๆ

ทำไม..การคิดสร้างสรรค์ จึงสำคัญต่อนวัตกรรม ?

การคิดสร้างสรรค์

ไอสไตน์เคยกล่าวไว้ว่า **“จินตนาการสำคัญกว่าความรู้”** ความรู้ทำให้ฉลาดขึ้น แต่มันจะเป็นสิ่งที่อยู่คงเดิมอย่างนั้น หากไม่นำความรู้ไปใส่จินตนาการเพิ่มเติม เปรียบเทียบง่าย ๆ ความรู้ก็เหมือนกับปัจจุบัน ขณะที่จินตนาการก็เปรียบเสมือนกับอนาคต ไม่ใช่ว่าความรู้ไม่สำคัญแต่ต้องใช้ควบคู่กันไป ใช้ความรู้ที่มีสร้างจินตนาการแล้วใช้จินตนาการสร้างความรู้ใหม่ เพื่อที่จะได้จินตนาการต่อยอดขึ้นไปอีก

การคิดสร้างสรรค์เป็นจุดเด่นของมนุษย์ ยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยี AI เข้ามาแทนที่การทำงานบางอย่างของมนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนขององค์กร AI นับว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์ แต่บางอย่างก็เข้ามาทำให้มนุษย์มีบทบาทน้อยลง เพื่อลดต้นทุน

องค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์

1. การคิดริเริ่ม

หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือความคิดง่าย ๆ ที่เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

2. การคิดคล่องแคล่ว

หมายถึง เป็นความคิดในเรื่องเดียวกันที่ไม่ซ้ำกัน ในองค์ประกอบนี้ความคิดจะไหลลื่น ออกมามากมาย

3. การคิดยืดหยุ่น

หมายถึง ประเภทหรือแบบของความคิด ที่พยายามคิดได้หลายอย่างต่าง ๆ กันหรือความคิดยืดหยุ่น ด้านการดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์

4. การคิดละเอียดละออ

หมายถึง เป็นความคิดที่ต้องทำด้วยความระมัดระวัง และมีรายละเอียดที่สามารถทำให้ความคิดสร้างสรรค์นั้นสมบูรณ์ขึ้นได้

กระบวนการสร้างและพัฒนานวัตกรรม

ความแตกต่างของนวัตกรรมกับความคิดสร้างสรรค์ คือ **ความคิดสร้างสรรค์** นั้นเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้นวัตกรรมเกิดขึ้น ความคิดสร้างสรรค์เป็นการคิดแต่ยังเป็น **สิ่งที่เป็นามธรรม** ส่วน **นวัตกรรม** ต้องอาศัยกระบวนการสร้างนวัตกรรม ที่จะ **ใช้ความคิดต่าง ๆ** ทำให้ **นวัตกรรมนั้นเป็นรูปธรรม**

แนวคิด หลักการในการสร้างนวัตกรรม

แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท

Product Innovation

นวัตกรรมด้านสินค้า คือ การพัฒนาสินค้าใหม่ และการปรับปรุงสินค้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือ รถยนต์ มีนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทำให้สินค้ามีคุณสมบัติที่ดีขึ้น และสามารถตอบสนอง ความต้องการของลูกค้าได้มากขึ้น

Organizational Innovation

กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับองค์กร คือ การปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ และกระบวนการปฏิบัติงานใหม่ เช่น การปรับเปลี่ยนแผนกการปฏิบัติงานใหม่ การปรับเปลี่ยนระบบการสื่อสารภายในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ

Process Innovation

นวัตกรรมด้านกระบวนการ คือ การพัฒนากระบวนการ ปฏิบัติงานรูปแบบใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น เป็นกระบวนการใหม่ที่ทำให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดี รวมทั้งการบริหารจัดการสินค้าคงคลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แล้วความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมอย่างไร ?

ความคิดสร้างสรรค์ **เป็นจุดกำเนิดแรกของนวัตกรรม** เพราะนวัตกรรมดี ๆ หลายชิ้น ก่อเกิดมาจากความคิดสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์มีได้เยอะมาก เพราะความคิดที่แปลกใหม่ แนวทางการแก้ปัญหาใหม่ คิดได้ตลอด แต่นวัตกรรมที่สามารถออกมาเป็นผลลัพธ์ เป็นชิ้นเป็นอันนั้นมีน้อย “นวัตกรรมจึงเป็นการนำความคิดสร้างสรรค์ Creativity มาต่อยอดออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมให้จับต้องได้ สร้างประโยชน์ให้กับผู้คน และสามารถสร้างผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์”

ความคิดสร้างสรรค์ VS นวัตกรรม

ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

จะเป็นการกระทำ หรือกระบวนการที่สร้าง
ความคิดใหม่ๆ ออกมา

อยู่ในรูปของ จินตนาการหรือนามธรรม

เป็นการคิดสิ่งใหม่

ไม่มีหรือลงทุนน้อย

ไม่มี

ความหมาย

กระบวนการ

ลักษณะ

ด้านการเงิน

ความเสี่ยง

นวัตกรรม (Innovation)

เป็นการพัฒนาหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เช่น
บริการ ผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการใหม่ๆ
(Service, Product, Process) เป็นต้น ที่มีคุณค่า
มีประโยชน์ (Value Creation) และสามารถนำมา
ส่งต่อหรือขยายได้ในเชิงพาณิชย์ (Commercial)

มีผลผลิตออกมาเป็นรูปธรรม

เป็นการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ออกมา

มีการลงทุนสูง

มีความเสี่ยงสูง

“ DESIGN THINKING ”

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ

Design Thinking เป็นกระบวนการคิดที่มุ่งเน้น
มนุษย์เป็นศูนย์กลางเพื่อให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมใหม่ อีกทั้ง
เป็นเครื่องมือช่วยแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ

ทำไม Design Thinking จึงเป็นที่พูดถึงมากขึ้นในปัจจุบัน

แนวคิด Design Thinking มีมานานับ 50 ปีแล้ว แต่ผู้ที่ทำให้ Design Thinking : กระบวนการคิดเชิงออกแบบ แพร่หลายมาสู่แวดวงธุรกิจคือ David M. Kelley ศาสตราจารย์และนักธุรกิจชาวอเมริกันผู้ก่อตั้งสถาบัน Hasso Plattner Institute of Design (d.school) ของ Stanford University ในปี 2004 เพื่อถ่ายทอด องค์ความรู้และบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ที่กระตุ้นให้สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ องค์กระดับโลกอย่าง Google, Apple, Starbucks, Airbnb และ Nike ต่างใช้ แนวคิดนี้เป็น เครื่องมือในการทำธุรกิจ ทำให้ Design Thinking เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมนมากขึ้น

Design Thinking เกี่ยวข้องกับธุรกิจอย่างไร

ธุรกิจเกิดจากการพยายามแก้ปัญหาให้ผู้บริโภค ฉะนั้น การคิดวิเคราะห์เพื่อหา solution หรือทางออกอย่างเป็นระบบ จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจเข้าใจความต้องการ ของลูกค้าในรอบด้าน

ขั้นตอนในกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

Empathize - เข้าใจปัญหา

Define - กำหนดปัญหาให้ชัดเจน

Ideate - ระดมความคิด

Prototype- สร้างแบบจำลองก่อนใช้จริง

Test - ทดสอบ

ทักษะพื้นฐานในการมีกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

เต็มไปด้วย
ความสงสัยใคร่รู้

เพราะความสงสัย
ใคร่รู้เป็นบ่อเกิดของ
พลังงานในการทำ
ต่างๆและผลักดันให้คุณ
อยากออกไปเจอกับสิ่งที่
น่าสนใจ

กล้าทดลอง
ทำสิ่งใหม่ๆ

มีความกระตือรือร้นที่จะ
ทำสิ่งใหม่ๆ กล้าคิด กล้า
เปลี่ยน และกล้าที่จะลงมือ
ทำแม้ว่ามันอาจจะขัดกับ
ความเชื่อที่ยึดถือมานานก็
ตาม

มี
Growth Mindset

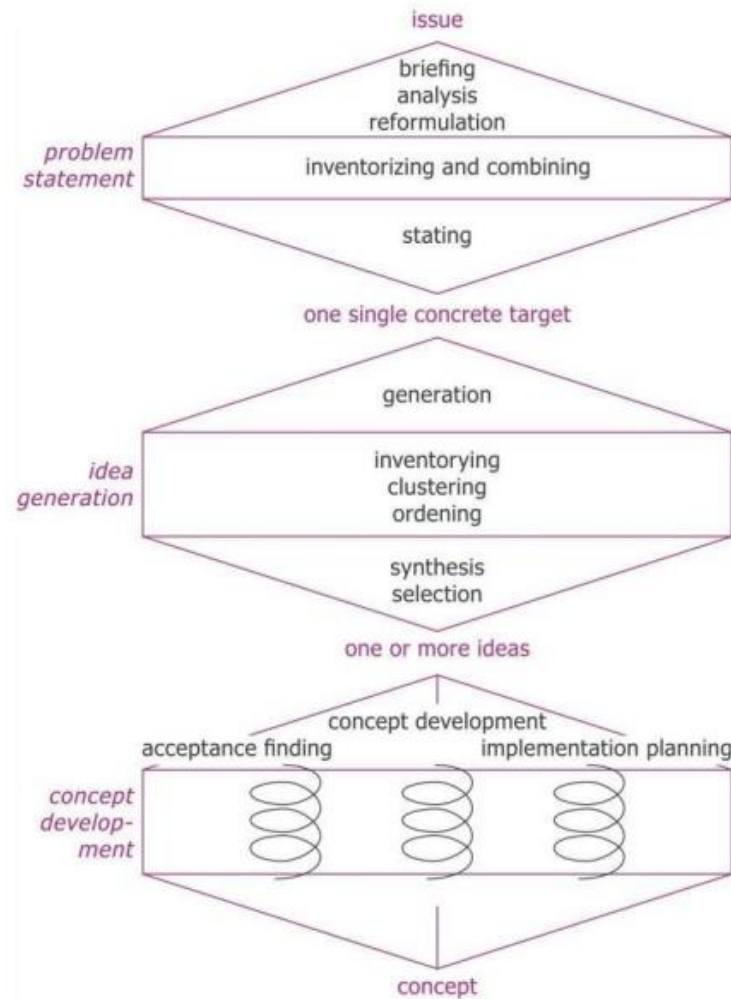
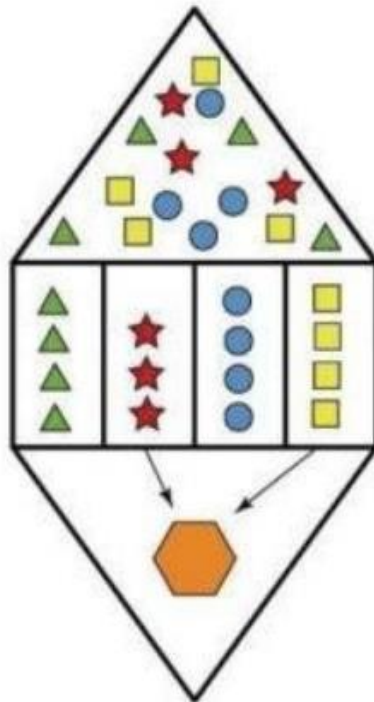
ถือเป็นปัจจัยที่
สำคัญมากๆเพราะจะทำให้
คุณไม่ติดกับดักของ
ความคิดเดิมๆ มีความ
เข้าใจมากขึ้นว่าปัญหาที่
เจอนั้นไม่ใช่ปัญหาที่
แท้จริงแต่เป็นโจทย์ใหม่
ที่ท้าทายให้คุณได้ลอง
ออกแบบมัน

การพัฒนา "นวัตกรรม" เป็นเรื่องของ "กรอบความคิด"

แตกต่าง

จัดกลุ่ม

หลอมรวม

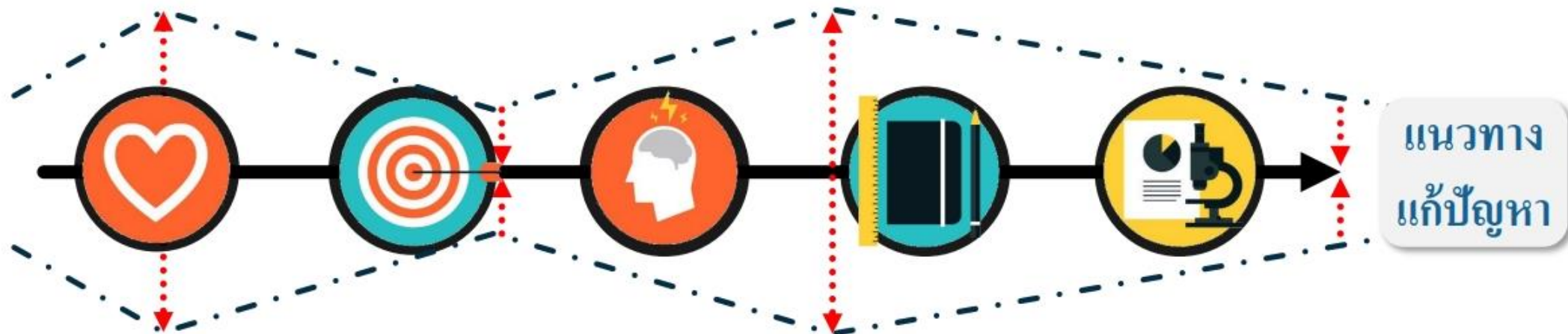

การกำหนดปัญหา

การค้นหาไอเดีย

การพัฒนาแนวคิด

การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

เข้าใจ

ทำความเข้าใจผ่าน
ประสบการณ์
ผู้ใช้งาน

- สังเกต
- มีส่วนร่วม
- ดูและฟัง

ระบุ

สังเคราะห์ประเด็น/
โจทย์จากมุมมอง
ผู้ใช้งาน

- ผู้ใช้
- ความต้องการ
- ดุลยพินิจ

ระดมความคิด

ค้นหาไอเดียใหม่ๆ
และหลากหลายจาก
ที่เป็นอยู่

- การสร้างสรรค์
- ประสานกำลัง
- ประเมิน

ต้นแบบ

ทำต้นแบบ (อย่าง
ง่าย)
เพื่อประสบการณ์
จริง

- ลงมือทำ
- บทบาท

ทดสอบ

ทดสอบเพื่อขอรับ
ข้อเสนอแนะจาก
ผู้ใช้งาน

- นำเสนอ
- สร้าง
ประสบการณ์

7 นวัตกรรม เปลี่ยน ประเทศ กับระบบนวัตกรรม ที่กำลังเปลี่ยนแปลง

1 นวัตกรรมรูปแบบธุรกิจ BUSINESS MODEL INNOVATION

- TRAVELTECH
- BCG PLATFORM / GREEN FINANCE
- INNOVATION DRIVEN ENTERPRISE (IDE)

2 นวัตกรรมเชิงพื้นที่ AREA-BASED INNOVATION

- REGIONALIZATION
- INNOVATION DISTRICT DEVELOPMENT
- LOCAL CHANGE MAKER

3 นวัตกรรมสังคม SOCIAL INNOVATION

- HUMAN RIGHTS
- GREEN RECOVERY AND MITIGATION
- IMPACT INVESTMENT

4 นวัตกรรม สาธารณะและภาครัฐ PUBLIC-SECTOR INNOVATION

- POLICY SHIFT AND DEPLOYMENT
- GOVTECH / HEALTHTECH
- DIGITAL TRANSFORMATION OF GOVERNMENT

5 นวัตกรรมข้อมูล DATA-DRIVEN INNOVATION

- ONLINE PLATFORM / TELE-BUSINESS
- OPEN DATA / AI
- TRUST BUILDING OF DATA OWNER

6 นวัตกรรมกระบวนทัศน์ PARADIGM INNOVATION

- FORESIGHT FOR YOUTH
- GLOBAL UNCERTAINTY
- NEW GEN CHANGE MAKER

7 นวัตกรรมเชิงศิลป์ AESTHETIC INNOVATION

- MARTECH
- OTOP
- STREAMING PLATFORM

กระบวนการพัฒนา “นวัตกรรมเพื่อสังคม” อย่างเป็นระบบ

1. Prompts, inspirations, diagnoses

- มองหาถึงความต้องการ แรงบันดาลใจ และทำความเข้าใจสาเหตุ
-

2. Proposal and ideas

- หาแนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา / พัฒนานวัตกรรม
-

3. Prototyping and pilots

- ทดลองและทดสอบแนวคิดใหม่ๆ
-

4. Sustaining

- ปรับปรุงแนวคิด พร้อมหาโมเดลการดำเนินงานที่ยั่งยืน
-

5. Scaling and diffusion

- การสร้างการเติบโตและการขยายผล
-

6. Systemic change

- นำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ

การพัฒนาโดยไม่คำนึงถึงสังคม นำมาซึ่งปัญหาที่กระทบต่อคุณภาพชีวิต

ธุรกิจนวัตกรรมเพื่อสังคม คืออะไร?

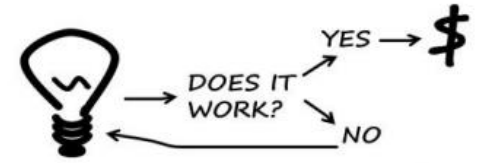
Business

Social Impact

Business

Business Plan

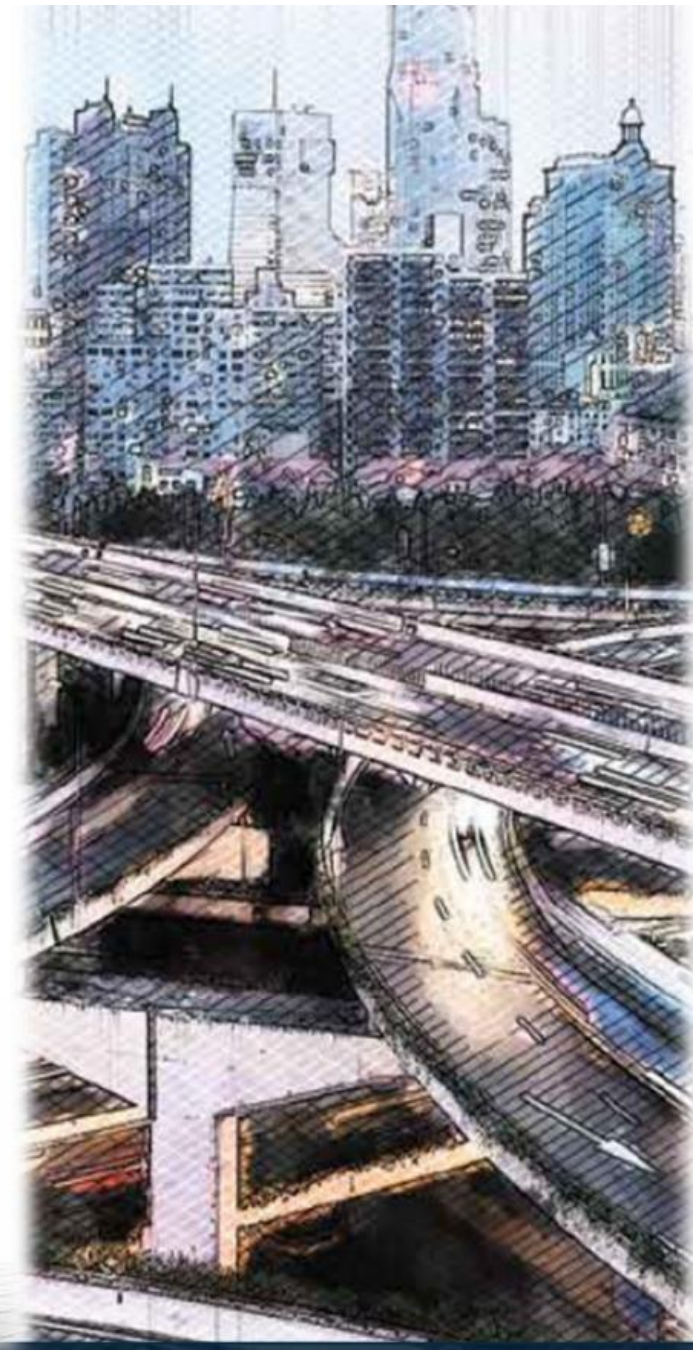
Social Impact

GOALS

Social Impact Assessment (SIA)

- 🎯 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change)
- 🎯 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder analysis)
- 🎯 ห่วงโซ่ผลลัพธ์ (Impact Value chain)

"นวัตกรรมเพื่อสังคม"

คือการประยุกต์ใช้ **ความคิดใหม่และเทคโนโลยีที่เหมาะสม** ในการยกระดับคุณภาพชีวิต ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันในสังคมและสามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม

กรณีตัวอย่าง “นวัตกรรมเพื่อสังคม”

นวัตกรรมระบบระบุตำแหน่งรถโดยสารสาธารณะ

นวัตกรรมเพาะเลี้ยงสาหร่ายและหนอนแมลงวันลาย เพื่อเด็กชาติพันธุ์

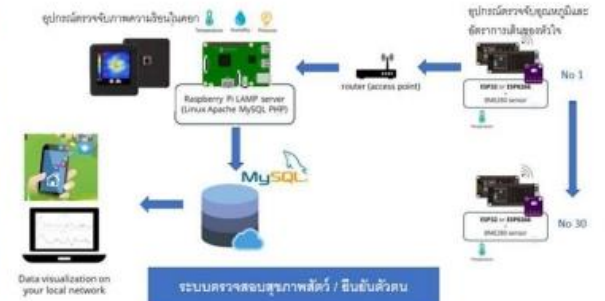

1. กลุ่มพืชผักผลไม้
2. กลุ่มอาหารว่าง/ขนมขบเคี้ยว
3. กลุ่มอาหารพร้อมปรุง
4. กลุ่มเครื่องดื่ม
5. กลุ่มโปรตีน เนื้อสัตว์ และ ไข่
6. กลุ่มสินค้าอื่นๆ

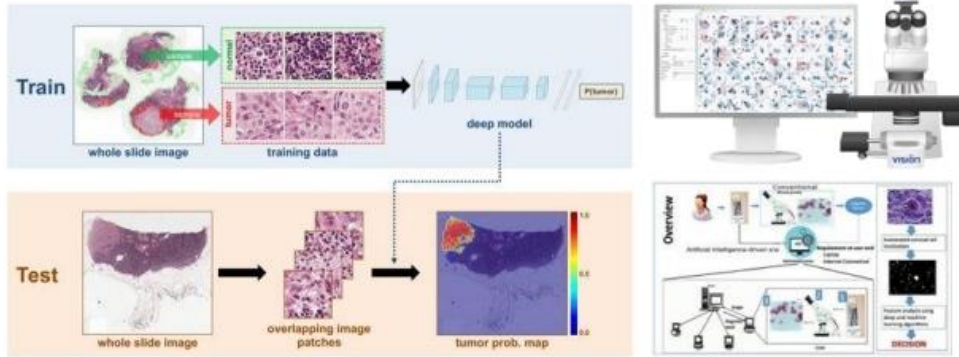
โตงเตง Healthy Food รถพุ่มพวงผักปลอดสารพิษ 4G

บริษัท ประชารัฐรักสามัคคีอุบลราชธานี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด
จ.อุบลราชธานี

ระบบฟาร์มอัจฉริยะสำหรับการเลี้ยงแพะ

วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรเลี้ยงแพะเกาะอำเภอเมืองใน
จ.อุบลราชธานี

โปรแกรมและอุปกรณ์ตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกด้วย เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แบบคอมพิวเตอร์วิทัศน์

โรงพยาบาลมาราชนครเชียงใหม่ และโรงพยาบาลศูนย์มะเร็งลำปาง
จ.เชียงใหม่ และ จ.ลำปาง

นวัตกรรมการออกแบบอัตลักษณ์ข้อมูลภาพดิจิทัลและเทมเพลต สำเร็จรูปเพื่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับนักออกแบบท้องถิ่น

บ้านแม่อิงหลวง ต.แม่อิง อ.ภูพานยาว
จ.พะเยา

TrainKru by LearnEd

ศูนย์รวมหลักสูตรอบรมพัฒนาครูชั้นนำทั่วประเทศ
ทั้ง ONLINE และ OFFLINE

“นวัตกรรม” ไม่จำเป็นต้องหรูหรา แต่ **“สร้างคุณค่า”**
ได้ทันที **Simple & Practical**
